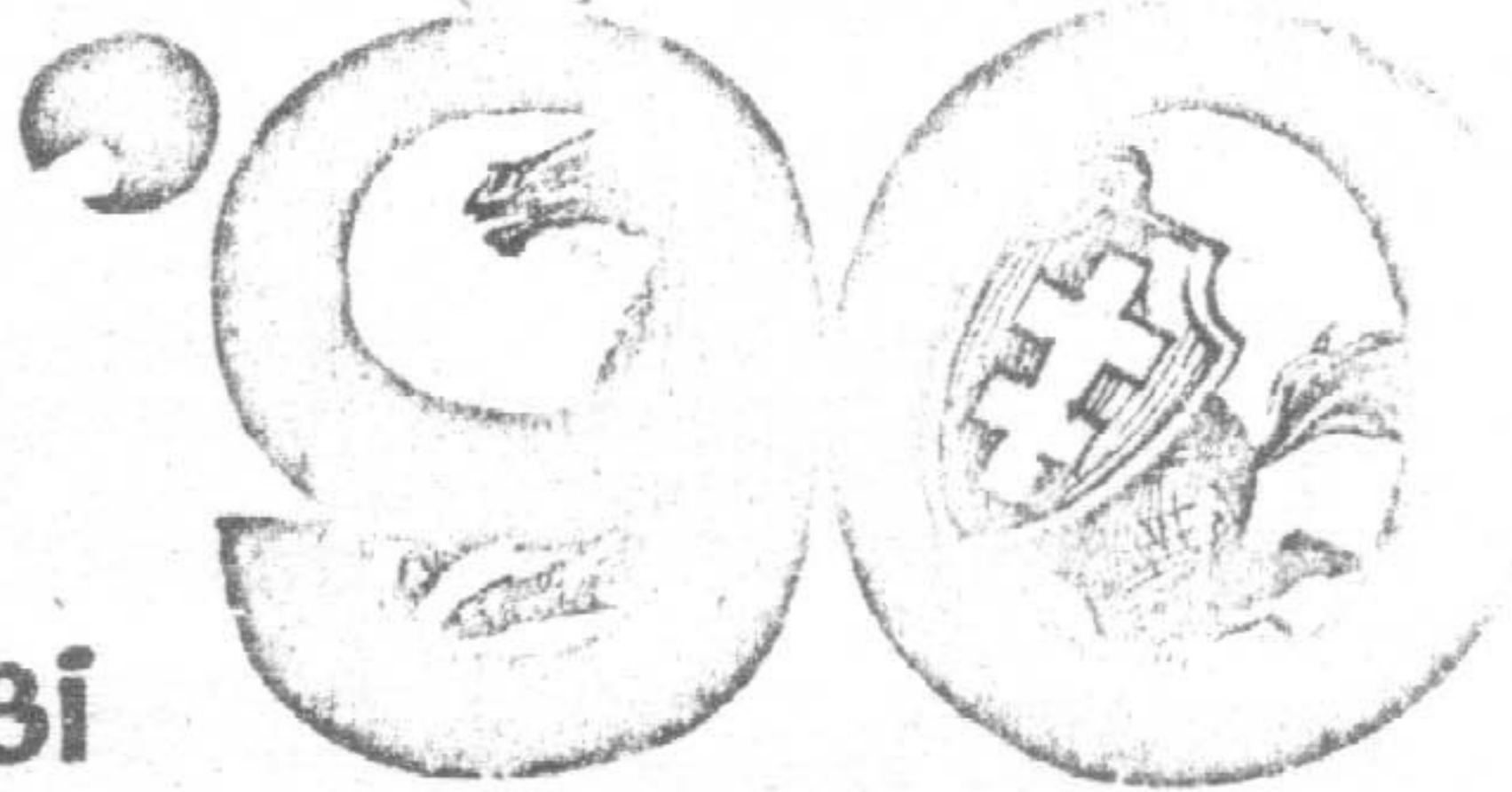

ПРАВАСЛАўНАЯ

ДУМКА

НЕЗАМЕЖНЫ ЧАСОПІС
ПРАВАСЛАўНАЕ МОЛАДЗІ
г. МЕНСК

НАВІНЫ

- + Пасля канчыны Патрыярха Пімена у Маскве Памесным саборам выбраны новы Патрыярх. Ім стаў мітрапаліт Пецярбургскі і Ноўгарадскі Алексій. Увядзеньне у сан Сьвяцейшага Патрыярха Маскоўскага і ўсяе Русі Алексія Другога адбылося 10 чэрвеня 1990 г. у Богаяўленскім саборы Масквы. Рэдакцыя "Праваслаўнай Думкі" жадае "многая лета" новаму Патрыярху, а таксама посьпехаў як першаму Сьвятару Царквы, пад кананічным аманаваньнем якой знаходзіцца і Беларуска-Праваслаўная Царква. Дададзім шчэ: мірскае імя Патрыярха — Аляксей Міхайлавіч Рыззігер, яму — 61 год, родам ён з Талліну, а продкамі яго былі — у даўніх пакаленьнях — абруселія нямецкія бароны. Род ягоны — багаты на сьвятароў.
- + У Менску урачыста сьвяткаваліся дні Славянскай пісьменнасці і культуры. Матэрыялы аб сьвяце Вы можаце прачытаць на стар. 3-6.
- + Як ніколі багата моладзі узяло удзел у паломніцтве на сьвятую гару Грабарку, што з'яўляецца адной з Праваслаўных сьвятыняў Польшчы. Гэта адбылося у траўні, і грабарскія салаўі пачулі, як сьпяваюць беларускія песні тамтэйшыя вернікі — у асноўным навучэнцы беларускіх ліцэяў, школ, а таксама студэнты з праваслаўнай сямінарыі у Яблэчна і Варшаўскіх ВДУ.
- + У сярэдзіне траўня пры Гайнаўскай царкве /Польшча/ адбыўся чарговы Агульнапольскі фестываль царкоўнай музыкі. З сацыялістычнай Беларусі прыехалі два хары: Менскі камерны хор пад кіраўніцтвам Мацюхова і хор хлопчыкаў Менскай спецыяльнай музычнай школы пры Белдзяржкансерваторыі пад кіраўніцтвам Таісіі Міронавай. Хлапчукоў надта гасьцінна прынялі дзяўчаты дзіцячага хору Гайнаўскай царквы. Менчукоў, трэба сказаць, уразіла веданьне і шанаваньне роднай мовы маладымі беларусачкамі. Затое менчукі уразілі сваімі сьпевамі — пад купалам Гайнаўскай царквы зны два дні славілі Бога старадаўнімі беларускімі кантамі /у расшыфроўцы дацэнта Белдзяржкансерваторыі Ларысы Касцюкавец/. Адзін з гэтых кантаў, надзвычай меладычны, мы прапануем нашым чытачам /гл. стар. 2/.
- + На Салаўках завяршыла работу адна з камісій Вярхоўнага Савету СССР. Члены камісіі падтрымалі просьбу Архірэйскага Сабору Рускай Праваслаўнай Царквы аб перадачы Архангельскай епархіі пабудову былога Салавецкага манастыра. Зачыненні пасля бальшавіцкага перавароту і пераўтварэння ў адну з самых худасных зон ГУЛАГ-у, гэты пуд доўлідства і прыроды прышоў у поўны заняпад. У гады вайны у былым манастыры дзейнічала школа юнгаў. Апошнія гады манастырскія пабудовы заняты пад канторы, склады ды магазіны. Як стала вядома, пісьменьнік Аляксандр Салжаніцын распарадзіўся пералічыць ганарары за выданьне сваіх кніг у СССР /гэта каля двух мільёнаў рублёў/ на раўнак Салавецкага манастыра.

ПРАВАСЛАУНЫЯ АУТАРЫ

2

Натальля Арсеньнева.

Л Е Т А

- Ой, жала-ж я да вечара,
Баліць мая сярэдзінка...

Беларуская жніўная песня.

Маўляу той жытні сноп, уціснула сьпякота
пярэвяслам тугім расьцяглы далягляд...
Кусае лыткі тонкія асот ласкотны:
І у жменьку дробную уторкнуў серп Ільля.

і квас у гладшы салодка ужо цяпер
І мроіцца лука - рака у зялёным зрэб'і
карузлых вербалоз і водарны аер...

Няспорна праца йдзе... Ірдзяняцца крывяна
малыя пальцы, твар, сярэдзіна смыліць,
і уваччу пльвуць, куляючыся п'яна
у плаўкой гарачыні, пяшчаныя палі.

Гарыць агнём лязо сярпа у радкой саломе.

Кладуцца за плячмі снапы...

снапы...

снапы...

Да полудня - гады, а пахне луста хлеба

Пярэвяслам тугім уціскушы,

палоніць

сьпякота далягляд замлелы і

сьляпы...

ДУХОУНЫЯ СЬПЕВЫ

Развучыце для хатніх сьпеваў ці для Калядаў! Надзвычай меладыч-
ная беларуская псалма XVI стагоддзя /у расшыфроўцы дацэнта Белдзярж-
кансерваторыі Ларысы Касцюкавец/.

Нова радасьць стала, яка не бывала.
Над вярцелам зьвязда ясна, сьветла вазсіяла. /2 р./

Дзе Хрыстос радзіўся, зь Дзевы ваплаціўся,
Як чалавек пеленамі убога павіўся. /2 р./

Ангелі сьпяваюць, славу васкліпаюць.
На небесі і на землі Бога вазглашаюць. /2 р./

І мы тож сьпяваем, Хрыста праслаўляем,
Меладзіўна і прайдзіўна Бога выхваляем. /2 р./

Просім цябе, Цару, нябеснага цару,
Даруй лета шчаслівія сему гаспадару. /2 р./

У міры правадзіці, Табе угадзіці.
І з Табою у Царстві Тваім навек вякоў. /2 р./

ГЭТА ЦІКАВА

7 лістапада 1964 г. у Тэль-Авіве, у пасольстве СССР, пасол Мі-
хаіл Балроў і Голда Меір, прэм'ер-міністр, паднялі бакалы з шампан-
скім -- з нагоды ўзаемакарыснага гешэфту -- продажу часткі рускай
маркёўнай уласнасьці Ізраілю за 4,5 млн. даляраў. СССР пагадзіўся
атрымаць не валютай, а ... аранжыкамі.

"Новое время", №15, 6.04.90.

ЦАРКВА У ЧАС СВЯТА СЛАВЯНСКАЙ ПІСЬМЕННАСЬЦІ І КУЛЬТУРЫ

Подохам добрага, роднага, адвечнага прыйшло гэта Свята да нас на Беларусь. Сваё, славянскае, ад Кірылы і Мяфодзія, ад Эўфрасіньні Полацкай і Кірылы Тураўскага. Дзень памяці святых Братоў супаў зь вялікім Хрысціянскім святкам Узнясення, што сёлета разам святкавалі праваслаўныя і каталікі. І хоць пры жыцці Кірыла й Мяфодзіі шмат пацярпелі ад лацінян — нямецкіх баронаў — за пераклад Слова Божлага на славянскую мову, ужо стагоддзі імёны іх святых і для усходняй, і для заходняй царквы.

Дарэчы, ішлі яны і іх вучні у свой час паспяхова да усіх славян: у Маравію, Польшчу, але пачаліся жорсткія ганенні лацінян, упекі у Балгарыю, росквіт тут славянскай пісьменнасці і веры Хрыстовай. І магучае распаўсюджванне славянскіх кніг, усёй велізарнай культурнай спадчыны праваслаўнай Візантыі у Старажытнай Русі. Амаль што у X ст., сярод першых, прыняла Хрысціянства зямля Полацкая, Тураўская; тут былі першыя пасля Кіева епіскапіі на Русі, незвычайна багатыя зборы грэцкіх і славянскіх рукапісаў у бібліятэцы Полацкага Сафійскага сабору і блізкага да Полацку Іаана-Праддечынскага манастыру. Ды і ня дзіўна — князеўна-ігуменьня Эўфрасіньня была ня толькі праўнучкай роўна-апостальнага князя Уладзіміра, але, як мяркуюць, і у сваяцтве зь Візантыйскім дваром. Усё, што атрымліваў Кіеў зь Візантыі — з духоўных багацьцяў хрысціянскай антычнай спадчыны, — трапляла у Полацк і Ноўгарад. Ды і сама ігуменьня і арганізаваны ёю скопторый шмат кніг перапісалі, каб даць народу свайму святло веры Хрыстовай, здароўе маральнае. Да нашых дзён захоўвае Царква і нясе народу тое духоўнае багацьце, захоўвае ў набажэнствах мову славянскую, яе хараство і урачыстасць — гэтую цудоўную крыніцу моўнай поўнасці, глыбіні, духоўнай узвышанасці. Прайшлі стагоддзі, і хаця народ наш 70 год пазбаўлялі ведання славянскай мовы, яна і зараз жыве, зразумелая можа і ня усім дасканалая, але родная, любімая. Наш народ, як зараз прынята гаварыць, генэтычна памятуе сваё братэрства — і крывёю, і духам — з усімі славянамі, а асабліва з рускімі і украінцамі, бо хрышчаныя з адной купелі Святым Духам, адной верай успаёныя. І якія-б гістарычныя, палітычныя трагедыі і раз'яднанні ні былі, якая-б палітыка ўладамі і чалавекамі ні праводзілася, а гэтае духоўнае адзінства, дзякуй Богу, жыве.

Сумна, што беларускі народ амаль ня ведае гісторыі сваёй культуры, што зараз знайшліся людзі, якія упарта хочуць, каб зусім пазбыліся старажытнай праваслаўнай культуры і "пачалі жыць" з XVI ст., з трагічных часоў вуніі, нібыта праваслаўе сілком наводзіў у Беларусі у 1839 г. цар. Дзіўна, што гэтак пішуць людзі, якія лічуць сябе адукаванымі. Нібыта шануюць памяць Скарыны і забываюцца, як ён клапаціўся аб царкоўна-славянскай мове: менавіта на ёй выдаў першую кнігу "Псалцір" для народнага чытанья, а пасля "Апостал" і ўсе тэксты "Малой падарожнай кніжыцы". Выдаў для праваслаўных Беларусі, каб духоўна умацоўваліся. Можна перакласці, але ведаў, што самыя вядомыя ў народзе — славянскія пераклады. Сам тэкст Скарынінскай "Бібліі" — беларуская рэдакцыя славянскае мовы, з заменай архаічных словаў. І толькі праёмовы-тлумачэнні да Святога Пісанья — на мове шырокага народнага ужывання — старабеларускай. Вучоны разумеў значэнне высокага стылю славянскай мовы самога набажэнства і Святога Пісанья для культуры народа. Іншая справа — казанні, пропаведзі, палемічныя творы, лісты. Дарэчы, вуніятскія набажэнствы на беларускай мове /скарочаныя і змененыя ў чымсьці праваслаўныя/ з'явіліся не спрадвек, як імкнуцца давесці, а у канцы XVII-XIX ст.ст. А ўсе духоўныя літургічныя багацьці Усходняй Царквы, патрыстыку ніхто так і не перакладаў. Ды і наогул, вунія, як акт палітычны свайго часу, ня мела на увазе пытаньне нацыянальнай мовы, таму і захоўвалася ў набажэнствах доўга /а часам і зараз/ славянская мова. Калі мы лёгка прыходзім да яе разуменьня у XX ст., дык тым больш ня было моўнай бяды у XVI-м — у часы мовы старабеларускай. Але-ж мы адыйшлі ў бок. Ведаеце, баліць, калі зноў уводзяць у зман недасведчаных, зноў цягнуць народ да манкурцтва.

А зараз аб славянскім свяце у царкоўным жыцці. /Аб сьвецкім

святкаваньні газеты паведамлялі. / Пачалося так: 23 траўня увечары ва ўсіх праваслаўных храмах сьвету адбыліся усенашныя з нагоды Сьвята Узьнясення Хрыстова і ў памяць славянскіх асьветнікаў, а 24 гадзіне — літургіі. У Менску зранку, а 6 гадзіне служылася літургія ў прыгожай маленькай царкве-хрышчальне Сьв. Кірылы і Мяфодзія, што пад Кафедральным Саборам на пляцы Волі, а пасля — раньняя літургія ў Саборы і вялікая ўрачыстая літургія а 10 гадзіне. Яе правіў мітрапаліт Філарэт, Партыяршы Экзарх усяе Беларусі і балгарскі епіскап Нафанаіл. Народу было вельмі шмат. Пратаіерэй сабору а.Георгій Латушка сказаў пропаведзь па-беларуску — аб сьвяце, аб роднай мове.

Цікава, што людзі розных нацыянальнасьцяў, якія былі ў саборы, прынялі яе беларускае гучаньне зусім натуральна. Сьпявалі тры хары — Кафедральнага сабору, камерны Мацюхова і хор праф. Роуды. Адбылася працэсія да мейсца, дзе да сьвята ўстанавілі, на царкоўным мур, дошку са скульптурнай выявай славянскіх асьветнікаў. Прагучала малітва, сьпевы. Старажытная вуліца напоўнілася ўрачыстасьцю — яна атрымала імя сьвятых Кірылы і Мяфодзія /замест імя рэвалюцыянера Бакуніна/. Пасля народ — на чале з мітрапалітам, міністрам культуры, сьвятарамі — пайшоў праз горад да плошчы Перамогі. Шэсьце было радаснае, свабоднае, ярка сьвяціла сонейка, на сярэдзіне вуліцы плясалі дзяўчаты і хлопцы ў нацыянальных адзеньнях. Наўзбоч гралі музыкі на цымбалах, дудках. Для помніка ўжо чакаў вялікі хор пад кіраўніцтвам праф. Роуды. Прагучалі званы, старажытныя славянскія царкоўныя сьпевы. Выступілі беларускія і рускія пісьменьнікі, слова сваё ў гонар славянскіх асьветнікаў і аб нашай культуры сказаў мітрапаліт Філарэт, закончыўшы яго ўдзячнасьцю тым, хто аддаў жыцьцё "за другі сьвая". Прагучала сумная і велічная "Вечная памяць" нябожчыкам і радаснае, сонечнае "Многая лета" жывым. Вечарам на ўрачыстым паседжаньні ў тэатры оперы і балету выступіў мітрапаліт Філарэт, адбыўся вялікі канцэрт царкоўных хароў, іншых вядомых музычных калектываў.

За тыдзень сьвята адбылося некалькі канцэртаў духоўнай музыкі, вельмі цікавы фэстываль дакументальных фільмаў аб Праваслаўнай Царкве /у кінатэатры "Перамога" / — лепшых з Маскоўскага фэстывалу /фільмы Патрыярхіі, дакументальных студый/. Вельмі прыгожыя, маляўнічыя, багатыя гістарычнымі звесткамі і сьведчаньнямі сучаснасьці, яны глыбока паказалі духоўныя і мастацкія багацьці Царквы, яе ролю ў жыцьці народа на працягу 1000 год, яе сьвятыні, справы міласэрднасьці, асьветніцкую ролю манастыроў, жыцьці Сьв. Кірылы і Мяфодзія, Эўфрасіньні Полацкай, Сьв. Сьв. Сьв. Раданежскага і інш. Кожны вечар дэманстраваліся 3-4 фільмы, а перад імі выступалі сьвятары, мастацтвазнаўцы, царкоўныя хары, дзіцячыя — з царкоўнымі сьпевамі. У пачатку фэстывалу выступіў Уладзіслаў Філарэт. Асаблівае уражаньне зрабілі фільмы "За другі сьвая" — аб Царкве ў гады Вялікай Айчыннай вайны і яе патрыятычнай ролі на працягу стагоддзяў, — "Пад богадатным небам" — аб гісторыі Царквы за 1000 год, яе вялікіх мастацкіх скарбах, традыцыях, ролі РПЦ у гістарычным і духоўным жыцьці народу, — "З намі Бог" — аб Царкоўным саборы 1988 г., кананізацыі сьвятых, святкаваньні 1000-годдзя Хрышчэньня Русі ў Маскве, Кіеве, Уладзіміры, у манастырах і храмах нашай краіны і за мяжой. Багаты гістарычны дакументальны матэрыял фільмаў, рэжысёрскае і апэратарскае майстэрства, высокая якасьць каляровай стужкі, запісаў царкоўных сьпеваў — усё гэта зрабіла фэстываль сапраўдным сьвятам.

У рамках Сьвята славянскай пісьменнасьці адбыліся навуковыя канфэрэнцыі, што арганізавалі АН БССР і БДУ, Мастацкі музей і Музей старажытнай культуры Беларусі, навукова-багаслоўскі калектыв у Менскай епархіі /26 траўня/. У пачатку яго Уладзіслаў Філарэт прачытаў малітву на пачатак справы, хор сэмінарыі прасьпяваў трапар у гонар Сьв. Кірылы і Мяфодзія. У калектыве ўзялі удзел епіскап Нафанаіл /Сафія/, ксёндз, прафесар Тадэвуш Гунач /Кракаў/, прафесар Хрыста Стаянаў /Сафія/, дьякан Лука /Белград/, праф. Шахоўскі /Парыж/, праф. Пасьпялоўскі /Лондан/, праф. Пілішэнка /ЗША/, ігумен Інакеныці /Масква/.

Алесь Каўка, канд. філ. навук Лабінцаў, А. І. Рогоў /Масква/, нашы вучоныя і літаратары Мальдзіс, Конан, Яскевіч, Сёмуха і іншыя, усяго каля сарака чалавек. Было заслухана 12 дакладаў, адбылася жывая дыскусія. Разгледжаны шэраг пытанняў славянскай гісторыі у яе духоўным аспекце і ў цеснай сувязі з духоўным станам сучаснага грамадства, ролю Царквы. З вельмі цікавым дакладам аб духоўным асьветніцтве Скарны выступіў старшыня Беларускага таварыства імя Скарны /Масква/ А. Каўка. А. Мальдзіс асьвятліў тэму: "Роля Ф. Скарны у збліжэньні Праваслаўнага ўсходу і Каталіцкага Захаду". У. Конан: "Нацыянальнае адраджэньне: славянская ідэя і сацыяльна-этычная праблема". Трывогай і глыбокай зацікаўленасьцю гучала выступленьне члена Біблейскай камісіі ігумена Інакеньція аб вельмі сумным стане захаваньня скарбаў старажытных славянскіх рукапісаў у Гістарычным музеі /Масква/, аб неабходнасьці іх перадачы Царкве для адпаведнага захаваньня і падрыхтоўкі да навуковага выданьня.

На завяршэньне дзён Славянскага пісьменства і культуры адбылося вялікае сьвята ў Вязынцы — з выступленьнямі нашых лепшых музычных калектываў, царкоўных хароў, выступленьнямі паэтаў і грамадзкіх дзеячоў, гасьцей з братніх славянскіх краін.

Сьвята удалося, і хай заўсёды сьвецкая і духоўная плыні нашага жыцьця гучаць так гарманічна, як у гэтыя сапраўды асьвешчаныя траўенскія дні!

Хрысьціна Валькевіч.

+

З КАЗАНЬНЯ ПРАТАІЕРЭЯ МЕНСКАГА КАФЕДРАЛЬНАГА САБОРУ

а. ГЕОРГІЯ ЛАТУШКІ

У ДЗЕНЬ СЬВЯТА Сьв. КІРЫЛЫ І МЯФОДЗІЯ.

Сёняшняе Сьвята патрабуе ад нас асаблівых адносін, асаблівага стану. Сьвята славянскага пісьменства і культуры сьвяткуецца ў дзень сьвятых братоў, роўнаапостальных Кірылы і Мяфодзія. Няхай-жа вялікая падзяка, вялікая пашана да іх прагучыць на мове тае зямлі і таго язька /народа/, дзе зараз адбываецца гэтае сьвята. Бо і беларуская мова, беларуская культура расьце з тых каранёў, з таго агульнаславянскага ствала, якія вырасьцілі сьвятых Кірыла і Мяфодзія.

Зь вялікім ліхам, цяжкасьцямі і сьлязі яны неслі місію апостальства. Нялёгка шлях і нам трэба прайсьці да сьвятла Хрыстовага, да разуменьня, што толькі Хрыстос ёсьць шлях, ісьціна і жыцьцё. Нялёгка і ўтрымацца ў ісьціне, зьберагчы гэты скарб. Нагадаю вам вялікі і пакутлівы балгарскі народ. Упэунены, што веліч духа балгарскага народу — ад спадчыны сьвятых Кірылы і Мяфодзія. Яны зьбераглі сваю веру, сваю мову, свой народ. Самі сябе — самасьвядомасьць. А ці маем мы права з усімі праваслаўнымі казаць за Багаслужэньнем: "з усімі сьвятымі памянушы самі сябе і друг друга і увесь жыўот наш Хрысту Богу аддадзім"?

Хрыстос чакае, каб кожны народ нёс да Яго тое, што уласна належыць гэтаму народу, усю сваю маёмасьць. Мова таксама належыць да гэтай народнай маёмасьці. Але-ж мы зьявіліся няшчырымі і лянiвымі рабамі. Хіба варты пашаны той, хто адцураўся сваёй хаты і сваіх

бацькоу, ды яшчэ саромяецца іх. Няверны у малым, будзе няверны і у вялікім. Людзі, што лёгка і хутка аддураліся ад сваёй мовы і сваёй культуры, так-жа лёгка і хутка здрадзяць сваёй Веры і Маці-Царкве. Нагадаю Божы Заповіт, дакладней 5-ю заповедзь Божую: "Шануй бацьку твайго і маці тваю, ды добра табе будзе і доўгія гады на зямлі будзеш". А хто шануе бацькоу, той шануе і мову іх.

ЛІСТ У РЭДАКЦЫЮ

"У 6-м № "ЛіМ"-а 1990 г., пад загалоўкам "Шлях пакутніка. Па старонках адной малаведамай кнігі" нейкі Іван Ласкоу так м.ін. піша: "Хоць і хрышчаны у праваслаў'е, я павінен прызнаць, што каталіцкая царква бліжэй да простага народа. Каталіцкае духавенства, не абцяжаранае сям'ёй, ня мае патрэбы ў матэрыяльных сродках больш за тыя, якіх дастаткова для падтрыманьня жыцця".

У цікава наогул напісанай рэцэнзій на кнігу Язэпа Германовіча "Кітай-Сібір-Масква. Успаміны". Мюнхэн, 1962, дзе І.Ласкоу упершыню так шырока і дэталёва прадставіў чытачу ў савецкай Беларусі замучаных сталіністамі ў расейскіх лагерах выдатных духоўных дзеячоў нашага народу, зьявіўся, на жаль, гэты вольны вышэй цытаваны пасус, які выразна акрэсьлівае аўтарскія адносіны да "свайго" праваслаўя і "чужога" каталіцтва. Як у беларусаў здавён склалася: "сваё" -- горшае, "чужое" -- лепшае.

Прыкра чытаць такое не таму, што маем дачыненне з адшчэпенцам, чалавекам, які з кан'юктурных прычын мяняе сваю веру, але таму перш за ўсё, што ў гэтым ягонім выказваньні што ні сказ, то няпраўда.

Як ведама, Польшча і Калюмбія гэта ў сучасным сьвеце дзьве дзяржавы, дзе каталіцтва дасягнула найбольшага росквіту і татальнага узьдзеяньня на грамадзтва -- палітычнае жыццё сваіх грамадзян. Праживаючы ў "воку цыклона" нам дакладней відаць, чым ёсьць сапраўды каталіцызм. Аўтару рэцэнзій вярта было-б ведаць, што на працягу толькі апошніх сарака пасьляваенных гадоў пабудавана ў Польшчы на многа больш касьцёлаў, чымсьці калі-колечы ад пачатку яе гісторыі. Рост эканамічна-матэрыяльнай магутнасьці касьцёла ідзе упорумень з тою роляй, якую ён зараз спаўняе ў штодзённым жыцці палякаў. А спаўняе аграмадную ролю і таму іменна, што на службу да яго пайшла навалам інтэлігенцыя, у тым ліку таксама інтэлігенцыя творчая. Якраз гэта двухстаронняя сукарысьлівасьць ёсьць фундамэнтам мацаты каталіцтва і ня толькі ў Польшчы. Таму гратэска гучаць для нас "я павінен прызнаць" І.Ласкова, што "каталіцкая царква бліжэй да простага народа", бо як трэба паводле яго разуменьня, яна "ня мае патрэбы ў матэрыяльных сродках ...". Я не хачу гаварыць пра тое, што ксяндзы жывуць у мадэрна збудаваных дамах, што маюць канкубіны /сваё сямейнае жыццё/, бо кожны чалавек павінен добра жыць і так, як яму падабаецца. Але праўдаю ёсьць тое, што ўсе пабудовы касьцельныя вылучаюцца сваім дабрабытам і раскошай.

Калі гаворка ідзе пра так сказаць філасофскую праблему: якая канфэсія -- каталіцызм ці праваслаўе -- бліжэй да простага народу, Івану Ласкову вярта пачытаць, калі не на рускай мове, дык на іншых мовах, трохі кніг -- між іншым Бэртранда Рассэла.

З рэцэнзій І.Ласкова вынікае, што аўтар не абмяжоўваў сябе мэтай даць толькі гістарычна-этычную ацэнку мінуламу этапу, трагічнаму этапу ў гісторыі беларускага народу, але пры гэтай нагодзе паспрабаваў сьпячы і свой блін. "Хрышчоны ў праваслаўе", ён фактычна выказваецца супраць веры сваіх бацькоў і прадзедаў, яму бліжэй калі ня увогуле каталіцтва, то напэўна прапагаваная зараз на Беларусі ідэя павароту беларусаў да вуніацтва."

Ліст з Беластоцчыны.

/ГОЛАС ЧАСУ, №3/6, травень-чэрвень

1990 г./

Рускі камунізм, калі паглядзець на яго глыбей, у сьвятле рускага гістарычнага лёсу, ёсьць дэфармацыя рускай ідэі, рускага месіянізму і універсалізму, рускага шуканьня валадарства прауды, рускай ідэі, што набыла ва ўмовах вайны і распаду пачварных формы. Але рускі камунізм болей звязаны з рускімі традыцыямі, чым звычайна пра яго думаюць, традыцыямі ня толькі добрымі, але й дужа блажымі. Нігілістычныя адносіны да сьвету і да чалавека ёсьць скажоная форма аскетычнага праваслаўя. І мы падыходзім да апошняй праблемы, праблемы рэлігійнай, да адносін паміж камунізмам і праваслаўем.

Нянавісьць рускіх камуністаў да хрысьціянства зьявілася ў сабе супярэчнасьць, якую ня здольныя заўважыць тыя, чыя сьведомасьць падаўлена камуністычнай дактрынай. Лепшы тып камуніста, г.зн. чалавека цалкам адданага служэньню ідэі, здольнага на велізарныя ахвяры і бескарысьлівы энтузіязм, магчымы толькі як вынік хрысьціянскага выхаваньня чалавечых душ, як вынік перапрацоўкі натуральнага чалавека хрысьціянскім духам. Плён гэтага хрысьціянскага уплыву на чалавечыя душы, чыста нябачнага і надзьмнога, застаецца і тады, калі ў сваім розуме людзі адмовіліся ад хрысьціянства і нават сталі яго ворагамі. Калі уявіць, што антырэлігійная прапаганда канчаткова зьнішчыць сьляды хрысьціянства ў душах рускіх людзей, калі яна зьнішчыць усякае рэлігійнае пачуцьцё, то ажыццяўленьне камунізму зробіцца немагчымым, бо ніхто не жадае несці ахвяры, ніхто ня будзе ўжо разумець жыцьцё як служэньне звышасабовай мэце, і канчаткова пераможа тып шкурніка, які думае толькі аб сваёй карысьці. Гэты апошні тып і цяпер ужо адыгрывае не малую ролю ...

Камунізм на сваёй ідэі хацеў-бы ажыццявіць ня толькі справядлівасьць, але і братэрства ў чалавечых адносінах, "камуніён" паміж людзьмі. Але наўна і смешна думаць, што братэрства паміж людзьмі можа спраўдзіцца праз вонкавую прымусовую сацыяльную муштроўку, праз звычку ... Для гэтага патрэбна дзейныя глыбінных духоўных сіл. Матэрыялістычны і атеістычны камунізм альбо асуджаны на няўдачу і на пагібель, альбо на стварэньне грамадства, падобнага механізму, у якім нельга ўжо будзе заўважыць людзкае аблічча.

Сьвет перажывае небясьпеку дэгуманізацыі. Само існаваньне чалавека пад пагрозай. Супрацьстаяць гэтай небясьпецы можа толькі духоўнае умацаваньне чалавека ... Хрысьціянства ізноў паклікана абараніць чалавека ад зьнявольеньня яго старымі касмічнымі і новымі тэхнічнымі сіламі.

НАС ІНФАРМУЮЦЬ

Мікалай Бярдзьеў.

+ У канцы траўня ў горадзе Елгава /Латвія/ упершыню за апошнія 50 гадоў настаяць Тройца-Задзьвінскай царквы архімандрыт Кірыл адслужыў літургію ў калёніі. Сьпяваў жаночы хор манахінь Сьвята-Тройца-Сьрбіева манастыра. Айцец Кірыл мовіў казаньне па-руску, а айцец Іаан -- па-латышску. Прысутнічала каля 500 вязьняў, у асноўным -- моладзь. 30 чалавек выказала жаданьне спавядацца і прычасьціцца. Адміністрацыя калёніі /ІТК-4/ дала спецыяльнае памяшканьне для сустрэч сьвятароў зь вязьнямі.

+ У Арганізацыі Аб'яднаных Нацый ставіцца пытаньне аб ігнараваньні мусульманскімі краінамі міжнароднай Дэкларацыі аб волі веравызнаньня. Хрысьціяне ў Саудаўскай Аравіі, якіх налічваецца каля паўмільёну, ня маюць ніводнай царквы, і яны вымушаны езьдзіць у суседнюю Іарданію, дзе побач зь мяжой, спецыяльна для вернікаў з Саудаўскай Аравіі, пабудаваны сабор. У Непалу такое-ж цяжкае становішча. У Мауртаніі кожнага, хто пройдзе з мусульманства ў хрысьціянства, чакае пакараньне сьмерцю, у Пакістане за гэта даюць тры гады астрогу.

+ У Заходняй Германіі пачалася арганізацыя групы моладзі, якая бясплатна будзе працаваць на ўзнаўленьні пабуранага ў гады вайны акупантамі манастыра сьвятога Іосіфа Волацкага, што недалёка ад Масквы.

+ Кардынал Уга Палеці, які з'яўляецца генеральным вікарыям Рымскай біскупіі, абвясціў, што Рым патрэбна 50 новых касцёлаў. Касцёлы патрабуюцца, у асноўным, на новыя пасяленні каля Рыму. Ужо сёння Рымская біскупія мае 624 касцёлы.

8

+ 17-19 траўня ў Маскве адбыўся першы з'езд манархістаў Расіі. Арганізацыя манархістаў існавала з 1924 году. Тое, што адбылося, стала легалізацыяй дзейнасці, якая змушана была існаваць у глыбокім падпольлі. Наданьне саюзу /Праваслаўна-манархічны саюз - ПРАМАС/, па заяве кіраўніка /маршала/ С.В.Юркова-Энгельгардта, стала партыі стала неабходным для пераходу да актыўнай палітычнай дзейнасці: яе мэта — набыццё большасці ў парламенце і скліканне Земскага Сабору, які пакліча /не выбярае! / на валадарства Вялікага Князя Уладзіміра Кірылавіча Раманава ці таго, хто будзе мець права пасля яго на расійскі трон. З'езд адбыўся ў малой зале кінатэатра "Кунцава". На думку кіраўнікоў арганізацыі, Расія -- краіна манархічная, і манархія -- адзіна магчымы лад для яе існавання. Кіраўнікі ПРАМАС, прадстаўнікі праваслаўнага духавенства /з тых, хто не баіцца бачыць у забітым імператары і членах яго сям'і новапакутнікаў/ адназначна характарызавалі нябожчыка-валадара як чалавека, што, безумоўна, ня быў вольны ад памылак, але падкрэслівалі яго высокую маральнасць і вялікае пачуццё абавязку перад краінай. Адрокшыся ад трону за сябе і за свайго сына, ён зрабіў гэта выключна для добра Расіі, жадаючы дапамагчы ёй. Шматразова маючы магчымасць зьехаць за мяжу, ён ня кінуў краіну ў ліхалецці, прыняў пакутніцкую смерць на роднай зямлі.

У новай партыі шмат моладзі. Маладзёжная арганізацыя дзейнічае з сакавіка 1990 году і мае намер дамагчыся вяртаньня Праваслаўнай царкве храма Сьв. Таццяны, у якім цяпер студэнцкі клуб МДУ. Прысутныя былі азнаёмы з тэкстам тэлефонаграмы, што паступіла ад начальніка паходнай канцэлярыі Вялікага Князя /бо тэлеграма, пасланая ім, не дайшла/, у якой Уладзімір Кірылавіч жадаў пасьпехаў манархічнай партыі.

+ У канцы траўня адкрыўся, пасля 60-гадовага перапынку, Ніжагародзкі кірмаш. На адкрыцці адбылася літургія ў Спаскім саборы /Старакірмашным/ з нагоды свята сваяціцеля Мікалая. Малобен быў прысьвечаны прэпадобнаму Макарыю, прызнаанаму апякуном Ніжагародзкага кірмашу.

ГОЛАС РЭДАКТАРА

Я рады, шануны чытач, зноў сустрэцца з табой на старонках "Праваслаўнае думкі". Палітычныя страсці заклінулі Радзіму. Надыйшоў час, калі ў вызваленчым руху, у маладзёжных арганізацыях людзі пачынаюць групавацца на інтарэсах, шукаюць адзін аднаго. Беларусь стаіць перад шматпартыйнасцю. У Расіі, Прыбалтыцы, там, дзе рэжым здае свае пазіцыі хутчэй, ужо з'явіліся асноўныя класныя партыі. Заўтра яны з'явяцца і ў нас. Хто прыйдзе да ўлады пасля камуністаў? Якім лідэрам Беларусь зможа даверыць свой лёс?

Сёння, калі рэжым хапаецца за кожную саломку і мусіць наладзіць адносіны з Царквой, ці не памыляюцца некаторыя царкоўныя дзеячы, упадаючы ў айфарыю ад жаласлівых дарункаў /вяртаньня часткі таго, што па закону належыць Царкве/? Ці ня засьцяць урачыстасці штодзённай працы -- асноўнай і так неабходнай менавіта сёння: у сваім "язычніцтве" Беларусь адкінутая бальшавікамі ледзь не да першых вякоў пасля Хрышчэння.

Надыходзіць час, калі мы адкідваем эмоцыі і п'вяроза глядзім, што мы мелі, што маем, што мусім мець заўтра.

Ігар Котаў.

Рэдактар Ігар Котаў /Страцілат/.

Мастак Кастусь Прашковіч.

Часопіс "Праваслаўная Думка" не з'яўляецца органам афіцыйных царкоўных уладаў і адлюстроўвае думку незалежнае рэдакцыі. Дасылаецца ў Амерыку, Канаду, Аўстралію, Нямеччыну, Расію, Балтыйскія краіны, Украіну, Польшчу. Выдадзена коштам рэдактара. Наклад 10 000 асобнікаў.